

MEGFELELŐ LAKHATÁS A GYERMEKGARANCIA TÜKRÉBEN

- A megfelelő és megfizethető lakhatás biztosítása a gyermekek hajléktalanná válásának megelőzését szolgálja, amely a Gyermekgarancia program kiemelt célkitűzése.
- A rossz minőségű lakhatás és a túlzásfoltosság növeli a hajléktalanná válás esélyeit, amely súlyos fizikai és mentális betegségeket okoznak az érintett gyermekek körében.
- A **FEANTSA** európai hajléktalanügyi szervezet 2020-as lakhatási kiértékeléséről szóló **jelentése** szerint a háztartások 4%-a néz szembe lakhatási deprivációval, 3,3%-uknak van elhúzódó rezsitartozása, 7,3%-uknak nehézséget okoz fűteni az otthonát, 13,9%-uk nyirkos otthonban, 14,9%-uk szennyezett levegőjű környéken él.
- Az Eurostat **adatai** szerint 2019-ben a tagállamok lakosságának 17,1%-a, míg Magyarországon 20,3%-a élt túlzásfolt otthonban.
- Az Európai Unió országaiban 2019-ben a lakosság 10,1%-a költötte lakhatásra a fizetése több, mint 40%-át (**Eurostat**).
- Az egyedülálló szülők és gyermekeik, a 3 vagy több gyermekes családok, a bevándorlók gyermekei és bérlakásban élő családok közt magasabb a túlzásfoltosság és a lakhatási depriváció kockázata.

A Képviselő Információs Szolgálat Infojegyzete a Gyermekgarancia Infojegyzet (2021/31) folytatásaként a Gyermekgarancia program célkitűzései közül a gyermekek megfelelő lakhatásának biztosítását járja körül.

Az Európai Parlament 2015-ben vezette be a Gyermekgarancia fogalmát (**P8_TA(2015)0401**) a szegénység vagy társadalmi kirekesztés által fenyegetett gyermekek esélyegyenlőségének biztosítása érdekében (ld. **2021/31**, Infojegyzet). 2021. március 24-én az Európai Bizottság elfogadta a **Gyermekgarancia programra vonatkozó Európai Bizottsági javaslat a tanácsi ajánláshoz** anyagát, amelyben felszólítja a tagállamokat, hogy **készítsenek nemzeti cselekvési terveket** a Gyermekgarancia megvalósításának módjáról (**COM(2021) 137**) a következő **5 ellátási területen**: gyermekegészségügy (Infojegyzet: **2021/47**), oktatás (**2021/32**), kora gyermekkori nevelés és gondozás (**2021/46**), lakhatás és táplálkozás (**2021/48**).

A GYERMEKEK JÓLÉTE ÉS A LAKHATÁS KÖZTI ÖSSZEFÜGGÉS

A gyermekszegénység leküzdésének fontos eszköze a minőségi és megfizethető lakhatás biztosítása, amely előmozdítja a gyermekek társadalmi befogadását és csökkenti a gyermekek közti hajléktalanság kockázatát. A kutatási bizonyítékok egyértelmű kapcsolatot mutatnak a gyermekek testi, szellemi és érzelmi jóléte és fejlődése és a lakhatás a minősége között (Harkness–Newman **2005**, Harker **2006**, Solari–Mare **2012**, Frazer–Marlier **2014**, Clair **2019**). Az alacsony minőségű lakhatás számos testi és lelki egészségügyi problémát okoz. Nagyobb a kockázata a fogyatékoság, agyhártyagyulladás, szívbetegség, az asztma kialakulásának és a növekedési elmaradásnak. A mentális problémák közül az elégtelen lakóköörülmények hozzájárulnak a szorongás és depresszió, valamint viselkedési problémák kialakulásához. Ezek egy része megmarad felnőttkorban is, ezzel hosszútávon is befolyásolják a gyermekek életesélyeit (**Harker, 2006**).

A legújabb kutatások szerint a **minőségi lakhatás hiánya** és a **túlzásfoltosság** kockázatnak minősül a hajléktalanság szempontjából. A gyermekek ideiglenes és sürgősségi elhelyezésének drasztikus káros hatása van a gyermekek jólétére és fejlődésére (**Baptista–Marlier, 2019**). Ezt erősíti meg a **FEANTSA** európai hajléktalanügyi szervezet által közzétett 2019-es tanulmány is, amely kiemeli, hogy a gyermekes családok számára az ideiglenes szállások nagyrészt nem megfelelőek. Nem rendelkeznek az egészséges táplálkozáshoz és a rendszeres étkezéshez szükséges főzési feltételekkel, rekreációs helyiségekkel, nyugodt tanulásra, szociális tevékenységre alkalmas helyiségekkel; amely növeli a stresszt, a bizonytalanságot, a szégyenérzetet, valamint fejlődési problémákat okoz a testi és szociális készségekben (**FEANTSA, 2019**).

1. ábra: A nem megfelelő lakhatás egészségi és biztonsági kockázatai

LAKHATÁSI PROBLÉMA	EGYÉSZSÉGÜGYI KOCKÁZAT
 Nedves és penészes falak	 Légzési nehézségek (asztma, hörghurut)
 Nem megfelelő szellőzés, rossz levegőminőség, szennyező anyagok felhalmozódása	 Légzési nehézségek (asztma, hörghurut)
 Rossz energiahatékonyság (alacsony belső hőmérséklet)	 Légzőszervi megbetegedések nagyobb kockázata (megfázás, influenza, asztma, hörghurut, tüdőgyulladás)
 Rossz hangszigetelés	 Idegrendszeri fejlődés zavara, alváshiány, mentális problémák
 Szegényes beltér (piszkos és egészségtelen környezet)	 Fertőzések, paraziták kockázata
 Rosszul kialakított lépcsők, balesetveszélyes konyhák, elektromos berendezések	 Balesetek, sérülésveszély (zúzódás, vágás, égési sérülés, csonttörés), halál (áramütés, tűz)

Forrás: [Infoszolg/European Commission, 2020](#)

A Bizottság által kiadott tanulmány szerint a túlzásfoltosság és lakhatási depriváció (megfelelő lakhatási körülményektől való megfosztottság mértéke) magasabb az egyedülálló szülők gyermekei, a 3 vagy több gyermekes családok, a bevándorlók gyermekei és a bérlakásban élő családok gyermeki közt, mint a társadalom egészében ([EPIC, 2020](#)). Az [Eurostat adatai szerint](#) 2019-ben a túlzásfolt lakásban élők aránya 17,1% volt a tagállamokban átlagosan. A szakértők szerint a jövőben a döntéshozóknak a következő területekre kellene koncentrálniuk a lakhatás kapcsán: **a gyermekek hajléktalanságának feltérképezése; az erőszak elől menekülő nők és gyermekek lakhatási igényeinek prioritása; a civil szervezetek tapasztalatainak és a gyermekek nézőpontjának beépítése; a hajléktalanság és lakhatási szegregáció felszámolásának prioritása a gyermekszegénység elleni küzdelemben.**

EURÓPAI UNIÓS JOGI HÁTTÉR

A lakhatáspolitikát önmagában nem tartozik az uniós hatáskörök közé, de a **lakhatás, mint**

emberi jog, a nemzetközi jogi normák által elfogadott és az Európai Unió által is támogatott. A minőségi lakhatáshoz, valamint a szociális és lakhatási támogatáshoz való jog az [EU Alapjogi Chartájának](#) 34. cikkén alapul.

A kiszolgáltatott helyzetű emberek minőségi szociális lakhatáshoz vagy lakhatási támogatáshoz való hozzáféréseinek biztosítása a [Szociális jogok európai pillérének](#) egyik alapelve. A 19. alapelv hangsúlyozza a hajléktalanok számára a **megfelelő ideiglenes vagy sürgősségi szállás (menhelyek) és szolgáltatások biztosításának szükségességét.** Kiemeli, hogy a **rászorulóknak számára hozzáférést kell biztosítani a jó minőségű szociális laká-**

sokhoz vagy lakhatási támogatásokhoz, és biztosítani kell a kényszer-kilakoltatással szembeni megfelelő segítségnyújtást és védelmet.

Az Európai Bizottság 2013-ban kiadott ajánlása ([2013/112/EU](#)) kiemeli, hogy a lakhatási politika kialakítása során a gyermekek sajátos szükségleteire, a családok együtt maradására és védelmére, a lakhatási szegregáció megakadályozására kell figyelmet fordítani. A gyermeket nevelő családok számára lehetőséget kell adni, hogy megfizethető, jó minőségű otthonban éljenek, és segítséget kapjanak a hajléktalanná válás elkerülésére.

Az Európai Parlament 2020. novemberében a hajléktalanság felszámolásával kapcsolatos állásfoglalást szavazott meg, amelyben leszögezték: a lakhatáshoz való jogot alapvető emberi jognak tartják, amelyet uniós szinten is el kell fogadni ([P9_TA\(2020\)0314](#)).

Megfizethető lakhatás

A megfizethetőség alapvetően fontos lakhatási szempontból. A leggyakrabban használt kritérium a megfizethetőség mérésére a lakásár és a

jövedelem aránya ([EP, 2020](#)). 2019-ben az Unió tagállamaiban 10,1% volt azok aránya, akik lakhatásra fordítják a jövedelmük több mint 40 százalékát ([Eurostat](#)) Az Európai Parlament 2021. január 21-i állásfoglalásában felkérte az Európai Bizottságot, hogy dolgozzon ki integrált stratégiát a megfizethető és szociális alapú lakhatásra, hogy a lakhatás a piaci érdekek elé kerüljenek, és a hajléktalanságot 2030-ig fel lehessen számolni ([P9_TA\(2021\)0020](#)).

A megfizethető lakhatás a Gyermekgarancia program (Infojegyzet 2021/31) egyik kiemelt célja. A megfizethető lakhatásról szóló európai parlamenti tanulmányban a szakértők **a kínálati oldalt ösztönző lakhatási intézkedéseket javasolnak megfizethető állami lakások fejlesztése és lakásszövetkezetek támogatásával** (állami finanszírozású beruházások, szociális lakásállomány növelése) ([EP,2020](#)).

GYERMEKGARANCIA ÉS LAKHATÁS

A Gyermekgarancia megvalósíthatóságát vizsgáló kutatás zárójelentése elemezte a célcsoportok kiemelt lakhatási problémáit ([EC, 2020](#)), amelyek csoportonként is különböznek.

A **veszélyeztetett /bizonytalan egzisztenciális helyzetű családokban élő gyerekek** jobban érintettek a túlszűfoeltség, nem megfelelően fűtött otthonok, lakhatási költségek okozta túlterheltség, kilakoltatás és lakhatási bizonytalanság miatt. Köztük is kiemelten veszélyeztetettnek számítanak az egyszülős háztartások és a nagycsaládok. Speciális alkategóriát jelentenek a hajléktalan, az okmányok nélkül élő és a roma gyerekek is. A cigányság lakhatási viszonyaira a túlszűfoeltség, a víz-, gáz-, áram- és közszolgáltatások hiánya, törvénytelen vagy tisztázatlan tulajdonviszonyok, gyakori kilakoltatások és lakhatási instabilitás, a hátrányos megkülönböztetés és a szegregáció jellemző.

A **bentlakásos intézményben lakó gyermekek** lakhatási körülményeinek felmérése nehéz, az adatok hiánya és a tagállami háttér sokfélesége miatt. A gyermekek egy része rossz minőségű lakhatás, nem biztonságos és nem gondoskodó környezet miatt szenved. Együtt

kell aludniuk felnőttekkel vagy számos gyerekkel egy helyiségben. A felnőtté váló és az ellátórendszerből kikerülő gyermekek lakhatásának megoldása komoly probléma. Jelentős a kapcsolat az intézményi ellátásból érkezők és a hajléktalanság, életvezetési gondok és mentális betegségek közt. Nemzetközi gyermekvédelmi szervezetek arra ösztönzik a tagállamokat a Gyermekgarancia kapcsán, hogy nemzeti cselekvési terveik kiemelt célcsoportjaként határozzák meg az intézményi gondozásban vagy a családi szétválás veszélyének kitett gyermekeket ([EASPD, 2020](#)).

A **menekült státuszt kapott/ migráns gyerekek** esetében a lakáspiaci kiszolgáltatottság, a bérlőktől való függés, a túlszűfoeltség, a jogaik felől való tájékozatlanság, hátrányos megkülönböztetés, a lakhatási támogatásokhoz való hozzá nem férés, a rossz lakhatási körülmények, a magasabb bérleti díjak a legjellemzőbb problémák. Ugyanezeket erősíti meg az Európai Menekültügyi Tanács ([ECRE](#)) Menekültügyi Információs Adatbázisa ([AIDA](#)) által kiadott összehasonlító jelentés a Bevándorlók lakhatási helyzetéről Európában ([ECRE, 2019](#)).

A **fogyatékossgal élő és más speciális és szükségletű gyermekek** közt sokan egyszülős háztartásban élnek, vagy intézetbe kerülnek. Számukra az önálló lakhatás kivitelezése a kritikus szempont. A leterheltség miatt sok család él túlszűfoelt, rossz minőségű lakásban. A lakások akadálymentesítése kiemelten fontos számukra.

A megfelelő lakhatás biztosításkor az Európai Bizottság Gyermekgarancia ajánlása a következő feladatokat jelöli meg a nemzeti tervek kidolgozásához a tagállamoknak:

- a **hajléktalan gyermekek és családjaik menedékhelyeken történő elhelyezése**
- **az állandó lakhatásra való áttérés lehetőségének biztosítása**
- a **nemzeti, regionális és helyi lakáspolitikai felülvizsgálata a rászoruló családok érdekei alapján**
- a **gyermekek intézményi gondozásba való kerülésének megakadályozása** ([COM\(2021\) 137](#)).

A "Jövő generációért" helyreállítási eszközön keresztül a tagállamoknak lehetősége van a lakhatási válság kezelésére, és enyhíthetik a COVID-válság gyermekekre gyakorolt hatásait a Gyermekgarancia programon keresztül ([COM\(2020\) 456](#)).

A CÉLCSOPORTOK HAZAI HELYZETE

A magyar állam számos támogatással járul hozzá a családok lakhatásának biztosításához (ld. Infojegyzet [2016/36](#)), jóllehet a lakhatás hazánkban az [Alaptörvény](#) szerint nem számít alapjognak ([Téglási 2015](#)).

A bizonytalan egzisztenciális helyzetű családokban élő gyermekek számára a gyermekvédelmi törvény szerint ([1997. évi XXXI.](#)) a családok átmeneti otthona (CSÁO) jelenti a krízisellátás legfontosabb formáját (ld. [2020/87](#) Infojegyzet). 2020-ban 6462 gyermek élt ilyen intézményben ([KSH](#)).

A megfizethető lakhatás hiánya, a lakások és albérlés árak növekedése hazánkban is jelentős

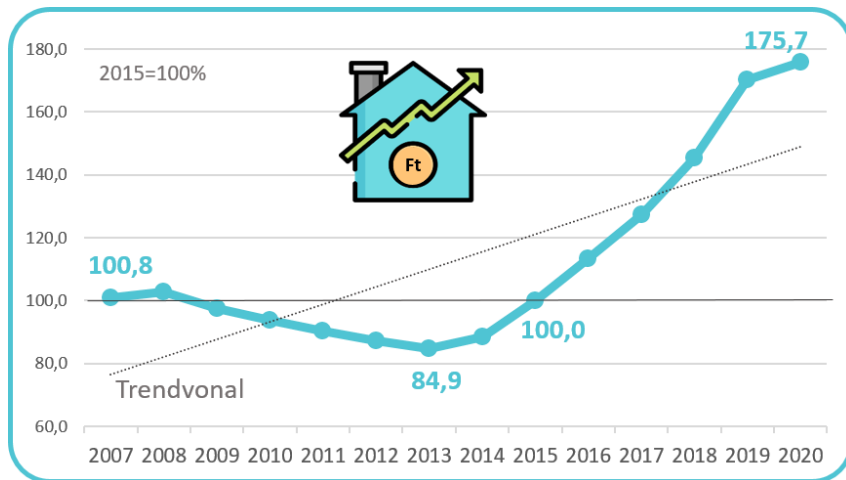
probléma. A Habitat for Humanity 2020-as éves lakhatási jelentése ([HFH, 2020](#)) szerint a lakhatási szegénység 3 millió embert érint hazánkban, amit a COVID-válság tovább súlyosbított. A szakértők szerint 500 ezer közműhatalékos család van az országban és 300 ezer szociális bérlakásra lenne szükség. A családon belüli erőszak elől (többnyire gyermekkel) menekülő nők számára elérhető lakhatási lehetőségek kapacitásbővítésére hívja fel a figyelmet a Friedrich Elbert Stiftung legújabb tanulmánya ([FES, 2021](#)).

A **intézményben élő gyermekek** szempontjából iránymutatóak az ENSZ Gyermekjogi Bizottságának ajánlásai Magyarországnak ([CRC, 2020](#)), mely szerint a szakellátásba helyezés megelőzésére kell hangsúlyt fektetni, és szociális lakhatás biztosításával támogatni a családból való kikerülés megelőzését (ld. Infojegyzet [2019/34](#), [2020/44](#).) A gyermekvédelmi szakellátásból való kilépés támogatásáról nyújt információkat a Hintalovon Alapítvány gyermekjogi jelentése ([Hintalovon, 2020](#)) és az SOS Gyermekfalvak tanulmánya is ([SOS Gyermekfalvak, 2018](#)).

A **migráns gyermekek** elhelyezését hazánkban a Gyermekjogi Civil Koalíció aggályosnak tartja ([Unicef, 2017](#)). Az ENSZ gyermekjogi egyezménye alapján védelmükön és esélyegyenlőségükön szükséges javítani ([Kálmán, 2019](#)).

A **fogyatékossgal élő gyermekek** lakhatása szempontjából az Európai Parlament országjelentése szerint fontos a speciális és különleges nevelőszülők számának növelése, mert ezek a gyermekek gyakrabban kerülnek gyermekvédelmi szakellátásba ([EP, 2013](#))

2. ábra: Új és használt lakások összevont lakáspiaci árindexe, 2007–2020

Forrás: [Infoszolg/KSH](#)

Források:

- Policies to Ensure Access to Affordable Housing [EP 2020](#)
- H. Frazer, A-C.Guio and E.Marlier: Feasibility Study For a Child Guarantee (Final report) [EC 2020](#)
- Understanding the housing conditions experienced by children in the EU [EPIC 2020](#)
- Fourth Overview Of Housing Exclusion In Europe 2019 [FEANTSA 2019](#)

Készítette: Máté Olga
Képviselői Információs Szolgálat
E-mail: infoszolg@parlament.hu

infoszolg

Internet: www.parlament.hu/infoszolg
Intranet: intra.parlament.hu/infoszolg/
Tel.: (1) 441-6486